# KOLMETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2026
## Jk 3:2–12 (Õp 18:4–8.21; Mt 12:33–37)

**[1 Ärgu püüdku paljud teie seast, mu vennad, saada õpetajaiks! Te teate ju, et meie osaks on teistest karmim kohtuotsus.]**

**2 Me kõik eksime paljus. Kui keegi ei eksi kõnes, siis on ta täiuslik ja suudab ohjeldada ka kogu ihu.**

**3 Kui me paneme aga hobusele suitsed suhu, et ta oleks meile kuulekas, siis me juhime kogu hobust.**

**4 Ennäe, ka suuri ja rajutuulte aetud laevu juhitakse väikese tüüriga sinna, kuhu tüürimees tahab.**

**5 Nõnda on ka keel väike ihuliige, aga kiitleb suurte asjade üle. Ennäe kui väike tuli süütab suure metsa!**

**6 Ka keel on tuli. Keel, see ebaõigluse maailm, on seatud meie ihuliikmete hulka nii, et see rüvetab kogu ihu ja süütab põlema eluratta, nagu ta ise on süüdatud põrgust.**

**7 Jah, igasuguste loomade ja lindude, roomajate ja mereelajate loomust suudab taltsutada ja ongi taltsutanud inimese loomus,**

**8 aga ükski inimene ei suuda taltsutada keelt, seda kärsitut pahategijat, mis on tulvil surmavat mürki.**

**9 Sellesamaga me õnnistame Issandat ja Isa, ja sellesamaga me neame inimesi, kes on sündinud Jumala sarnasteks.**

**10 Ühest ja samast suust tuleb õnnistamine ja needmine. Nii ei tohi olla, mu vennad!**

**11 Kas allikast keeb ühest ja samast soonest magedat ja kibedat vett?!**

**12 Mu vennad, ega viigipuu saa kanda õlimarju ega viinapuu viigimarju?! Nii ei saa ka soolase vee allikas anda magedat vett.**

> [Mu vennad, ärgu saagu paljud teist õpetajaiks – te teate, et meie võtame vastu suurema kohtumõistmise!] Me kõik komistame ju paljus – kui keegi ei komista sõnas, see on täiuslik mees, võimeline ohjama ka kogu ihu. Kui me aga paneme hobustele suitsed suhu, et nad meile kuuletuksid, juhime me ka kogu nende ihu. Vaata ka laevu, kui suured nad on ja kui karmidest tormituultest neid aetakse, kui pisikesest tüürist neid juhitakse, kuhu tüürimehe suva ihkab. Nii on ka keel väike liige ja kiitleb suurtest asjadest. Vaata, kui väike tuli süütab kui suure metsa! Ka keel on tuli. See ülekohtu maailm – keel – püstitab end meie liikmete hulka, rüvetamaks kogu ihu ja süütamaks eluratast, olles süüdatud põrgust. Kõikide loomade, nagu ka ka lindude, roomajate ja mereelukate loomust taltsutatakse ju ja ongi taltsutatud inimloomuse poolt, inimeste keelt aga, püsimatut kurivaimu, täis surmavat mürki, ei suuda taltsutada ükski. Sellega me õnnistame Issandat ja Isa ja sellega me sajatame inimesi, Jumala sarnasuses sündinuid. Samast suust tuleb välja õnnistus ja sajatus – need asjad, mu vennad, ei peaks niiviisi sündima! Kas siis allikas pulbitseb ühest ja samast avast magusat ja mõru? Ei suuda, mu vennad, viigipuu tuua esile õlimarju ega viinapuu viike – ei ka soolaallikas tuua esile magusat vett.

**Sissejuhatus**

Jaakobuse kirjal, mida võib vaadelda ka kui kirjana vormistatud jutlust, ei ole konkreetselt määratletud adressaati, ent on selgesti näha, et autor eeldab oma lugejatelt-kuulajatelt evangeeliumi ja kristliku usu põhitõdede tundmist.

Traditsioonilise seisukoha järgi on kirja autoriks apostel Jaakobus Noorem, keda kutsutakse ka Issanda vennaks, niisiis võis tegemist olla Jeesuse nõbuga, kellest sai esimene Jeruusalemma koguduse juht (piiskop).[1] Siiski on avaldatud ka kahtlust, kas tegemist sai olla apostliga[2], kui kirja avasalmis sellele ei viidata ning kirja läkitaja tutvustab end vaid kui «Jaakobus, Jumala ja Issanda Jeesuse Kristuse sulane» (Jk 1:1).[3] Kirja head kreeka keelt silmas pidades on vahel arvatud, et autoriks võis olla keegi helleniseerunud juut, ent mingeid konkreetseid tõendeid selle hüpoteesi toetuseks pole. Vanema pärimuse järgi kirjutas Jaakobus oma kirja tõenäoliselt aastail 60–61[4], veidi enne seda, kui ta 62. aastal märtrina suri.

Oma kirjas, mis ei ole kuigi süstemaatilise ülesehitusega, rõhutab Jaakobus kristliku usu ja elu lahutamatut ühtekuuluvust, näidates, et kui usuga ei kaasne teod – või veelgi enam: kui usk ei väljendu heades tegudes –, siis on tegemist surnud, tühise usuga, mille olemasolu ei erista «usklikku» kurjadest vaimudestki (vrd Jk 2:19). Taoline tegudest lahutatud või tegude viljata jäänud usk ei saa inimest päästa.

Vahel esile toodud ja näiteks Lutherit tõsiselt häirinud vastuolu Paulusega[5] on kergesti ületatav, kui mõista Jaakobuse ja Pauluse sõnakasutuse erinevust. Paulus peab «tegudest» kõneldes silmas n-ö Seaduse tegusid, mis justkui pretendeerivad inimese õigusele Jumala ees, Jaakobuse käsitluses on «teod» aga pigem võrreldavad sellega, mida Paulus nimetab Püha Vaimu viljaks (Gl 5). Jaakobuse sõnad «mina näitan sulle usku oma tegudega» (Jk 2:18) väljendavad selgelt arusaama, et head teod mitte ei asenda usku, vaid võrsuvad tõelisest ja õigest usust ning on selle olemasolu märgiks.

Usk ise on Jaakobuse järgi – taevase tarkuse ning inimest uuestisünnitava tõe sõna vahendaja ja vastuvõtjana – Jumala and, mis õigesti vastu võetuna ja ellu rakendatuna

---

[1] Selline on nii lääne- kui idakiriku traditsiooniline veendumus. Enamus tänapäeva autoreid arvab, et apostel Jaakobus Noorem ja «Issanda vend» Jaakobus olid kaks eri isikut.

[2] Luther, kes ei hinnanud Jaakobuse kirja kuigi kõrgelt, kirjeldab selle autorit kui üht «head vaga meest», kes näib olevat apostlite õpilastelt kuuldud õpetused kokku kogunud ja suvaliselt «paberile paisanud».

[3] Samas võivad kohe järgnevad sõnad «tervitusi kaheteistkümnele hajali asuvale suguharule» olla ikkagi mõistaandmine, et kirja autor on üks kaheteistkümnest apostlist.

[4] Uuemas kirjanduses võib kohata ka oletusi, et Jaakobuse kiri pärineb veidi varasemast ajast, aastaist 50–55. Vt nt Das Neue Testament und frühchristliche Schriften. Übersetzt von Klaus Berger und Christiane Nord. Insel Verlag Frankfurt am Main und Leipzig 1999. S. 73.

[5] Vrd Rm 3:28: «Me ju arvame, et inimene mõistetakse õigeks usu läbi, Seaduse tegudest sõltumata.» ja Jk 2:24: «Näete siis, et inimene mõistetakse õigeks tegude järgi ja mitte ainult usust.»

päästab inimese hinge. Ka Pauluse järgi on tõeline usk «tegev armastuse läbi» (Gl 5:6). Usus püsimiseks on vaja kuulata hoolikalt Jumala sõna ja selle järgi elada, et viimaks oleks kogu inimese elu «Jumala ja Isa silmis puhas ja laitmatu jumalateenistus» (Jk 1:27).

Jääb mulje, et Jaakobuse kirja esmastel adressaatidel on usulisest teadlikkusest hoolimata olnud probleeme oma usu ellu rakendamisega, kusjuures viimasest jällegi on võrsunud usuliste eksiarusaamade oht, nagu tuleb esile näiteks manitsuses: «Ärgu kiusatav öelgu: «Jumal kiusab mind!» Sest Jumalat ei saa kiusata kurjaga, Tema ise ei kiusa kedagi.» (Jk 1:13)

Seepärast sisaldab Jaakobuse kiri ka mitmeid väga praktilisi nõuandeid, kõneldes erapoolikuse lubamatusest iseäranis vaestesse ja rikastesse suhtumisel (Jk 2:1–9), keele talitsemisest (Jk 3:1–12), hoidumisest tülidest, isekusest ja liigsest enesekindlusest (Jk 4), pika meele ja kannatlikkuse vajalikkusest (Jh 5:7–11) ning palve, iseäranis koguduse ühise palve väest (Jk 5:13–20). Viimases seoses rõhutatakse ka patuste eest palvetamise olulisust ning nimetatakse haigete õliga võidmist, mis koos palvega «päästab tõbise», nii et «Issand tõstab ta üles, ja kui ta on pattu teinud, siis antakse talle andeks» (Jk 5:15).

Kiri lõpeb julgustava manitsusega, mis väljendab iga kristlase vastutuse suurust mitte ainult iseenda, vaid ka oma ligimese õndsakssaamisel ning seda, kuidas me kõik oleme kutsutud osalema hingede päästmisel: «Mu vennad, kui keegi teist on ära eksinud tõest ning keegi pöörab ta tagasi, siis ta teadku: see, kes patuse pöörab ta eksiteelt, päästab tema hinge surmast ja katab kinni pattude hulga.» (Jk 5:19j)

**Keelelisi märkuseid**

**Vennad** – ἀδελφοί – sõna ἀδελφός – «vend» – koosneb eitavast eesliitest α ja sõnast δελφύς – «[ema-] üsa» –, tähistades nõnda eeskätt neid, kes on sama ema lapsed, ning ülekantult väga lähedasi inimesi.

**Õpetajaiks** – διδάσκαλοι – sõna διδάσκαλος – «õpetaja», «juhendaja», «meister» – tuleneb verbist διδάσκω – «õpetama», «juhendama».

**Kohtuotsus** – κρίμα – sõna κρίμα – «kohtumõistmine» – tuleneb verbist κρίνω – «eraldama», «eristama», «[välja] valima», «läbi katsuma», «hinnangut andma», «kohut mõistma (kohtuotsust langetama)», ka «hukka mõistma».

**Eksime** – πταίομεν – sõna πταίω tähendab «komistama».

**Suudab** – δυνατὸς – sõna δυνατός – «vägev», ka «võimeline», «võimalik» – tuleneb verbist δύναμαι – «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama».[6]

---

[6] Muuhulgas tulenevad siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünamiit» ja elektrigeneraatorit tähistav sõna «dünamo».

**Ohjeldada** – χαλιναγωγῆσαι – sõna χαλιναγωγέω tähendab nii «ohjama», s.t ohjadest juhtima, kui ka «ohjeldama», s.t talitsema, vaos hoidma.

**Ihu** – τὸ σῶμα – sõna σῶμα tähistab nii füüsilist ihu kui inimisiku tervikut, aga ka midagi reaalselt olemas olevat vastandina näilisele.

**Rajutuulte** – ἀνέμων σκληρῶν – sõnasõnalt: «karmide [tormi-] tuulte». Sõna ἄνεμος tähistab eeskätt tugevat tormituult.

**Maailm** – ὁ κόσμος – sõna κόσμος tähistab korrastatud ilmaruumi, maailma, ülekantult ka inimkonda, samuti maailma («selle ilma») asjadekorraldust. Johannese kirjades on sellel sõnal enamasti negatiivne, vaenulik tähendusvarjund («jumalatu maailm»).

**On seatud** – καθίσταται – sõna καθίστημι tähendab «seadma», «asetama», «[paika] panema», «[ametisse] määrama». Siin on tegemist oleviku ajavormiga kas passiivses – «[ta] seatakse» – või meediumi – «[ta] seab ennast» – tegumoes.

**Põrgust** – ὑπὸ τῆς γεέννης – sõna «Gehenna» – heebrea keeles בֶּן־הִנֹּם – pärineb Jeruusalemmast lõunas asuva Hinnomi oru nimest. Hinnomi orgu oli tavaks heita lõpnud loomade korjused, mis seal koos muu prahiga põletati.[7] Sõna הִנֹּם tähendab «kaebus», «itk», «hädakisa».

**Pahategijat** – κακόν – sõna κακός tähendab «halb», «kuri», «rikutud». Siin tähistab seda sõna isikustatud kurja.

**Õnnistame** – εὐλογοῦμεν – sõna εὐλογέω tähendab «head soovima», «õnnistama», «õnnistust paluma», ka «[õnnelikuks] kiitma», «ülistama».

**Issandat** – τὸν κύριον – sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

**Neame** – καταρώμεθα – sõna καταράομαι ei väljenda mitte niivõrd kirumist või hukkamõistu, nagu eestikeelne «needma» tavakõnepruugis, vaid on pigem kurja kutsumine (loitsimine, sajatamine) neetava peale.

**Allikast** – ἡ πηγὴ – sõna πηγή tähistab nii kaevu kui seda toitvat allikat.

**Kanda** – ποιῆσαι – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».[8]

---

[7] Varasemalt on see paik olnud seotud ka ebajumalakultusega ning isegi inimohvritega (vrd nt 2Kn 23:10; Jr 7:31j; 32:25).

[8] Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos…», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome…» või: «Meie oleme Tema poeem…»

**Sisuline analüüs**

Jaakobuse kirja teine peatükk lõpeb elava ja surnud usu vastandamisega: «Kas sa suudad mõista, sa tühine inimene, et usk on ilma tegudeta surnud? Sest nii nagu ihu ilma vaimuta on surnud, nõnda on surnud ka usk ilma tegudeta.» (Jk 2:20.28) Sellele hoiatusele järgneb üsna ootamatult teemat vahetades uus: «Ärgu püüdku paljud teie seast, mu vennad, saada õpetajaiks!» (Jk 3:1) Eelnevaga seob seda manitsust arvatavasti konkreetne olukord, milles viibisid Jaakobuse kirja esimesed lugejad: tõenäoliselt oli tegemist koguduse või kristlaste kogukonnaga, kus kiputi tegema palju suuri sõnu, ent vähe nende sõnadega kooskõlas olevaid tegusid, ning kus valmidust teisi teenida asendas iha neid vaimselt kontrollida ja nende üle valitseda.

Jaakobus siiski ei piirdu ainult õpetajatega, vaid laiendab seda, mida ta järgnevalt ütleb, kõigile kristlastele – siiski rõhutades, et nendelt, kellele on antud rohkem kui teistele, ka nõutakse rohkem: «Te teate ju, et meie osaks on teistest karmim kohtuotsus.» (Jk 3:1) Seejuures on märkimisväärne, et apostel kasutab siin meie-vormi: ta teab, et see, millest ta räägib, puudutab esimeses järjekorras teda ennast.[9]

Kõnelemise ja keele ohjeldamise (või ohjamise) teemat on Jaakobuse kirjas põgusalt puudutatud juba eespool: «Teadke seda, mu armsad vennad! Iga inimene olgu aga kärmas kuulama, pikaldane rääkima, pikaldane vihastama.» (Jk 1:19); «Kui keegi arvab end Jumalat teenivat, oma keelt aga ei ohjelda, siis ta petab oma südant. Selline jumalateenistus on tühine.» (Jk 1:26); «Nõnda siis rääkige ja nõnda siis tehke nagu need, kelle üle kord mõistetakse kohut vabaduse seaduse järgi.» (Jk 2:12) Jaakobus tuleb selle juurde tagasi ka järgmises peatükis: «Ärge halvustage üksteist, vennad! Kui keegi halvustab või arvustab oma venda, siis ta halvustab ja arvustab Seadust. Kui sa aga Seadust arvustad, siis sa ei ole Seaduse täitja, vaid kohtunik. Ainult üks on seaduseandja ja kohtunik – Tema, kes võib nii päästa kui hukata. Aga kes oled sina, sa ligimese arvustaja?» (Jk 4:11j)

Kõik need manitsused on osa kirja kesksest sõnumist, milleks on ühelt poolt see, et «iga hea and ja iga täiuslik kink tuleb ülalt, valguste Isalt, kelle juures ei ole muutust ega varjutuste varju», ning teiselt poolt see, et «Tema on oma tahtel meid sünnitanud tõe sõna kaudu, et me oleksime otsekui uudsevili Tema loodute seas» (Jk 1:17j). Neid kahte ei saa teineteisest lahutada – nii, nagu ei saa teineteisest lahutada õiget usku ja sellest võrsuvaid ning seda elusana hoidvaid tegusid.

Kõik, mis on, on Jumala loodud, ja kõik, mis Jumal on teinud, on hea. See tähendab, et ka keel on loodud heaks otstarbeks – Jumala kiitmiseks ja ligimesele hea tegemiseks. Paraku ei ole need, kes kannavad Kristuse nime, sugugi alati Jumala loodute uudsevilja

---

[9] «Ärge mõistke kohut, et teie üle ei mõistetaks kohut, sest mis kohtuga teie kohut mõistate, sellega mõistetakse kohut teiegi üle, ja mis mõõduga teie mõõdate, sellega mõõdetakse ka teile!» (Mt 7:1j)

kõrge kutsumuse väärilised: mitte ainult jumalatute inimeste, vaid ka Jumala enda laste keel võib osutuda ja pahatihti osutubki mitte õnnistuse, vaid needuse, mitte hea, vaid kurja tööriistaks.

See ei puuduta ainult mõnesid: «Me kõik eksime paljus.» (Jk 3:2) Kui tõepoolest oleks keegi, kes ei eksiks – isegi kõnes mitte –, siis sellist inimest võiks pidada täiuslikuks, aga paraku on reaalsus vastupidine: kõik eksivad, komistavad ja langevad ning «ükski inimene ei suuda taltsutada keelt, seda kärsitut pahategijat, mis on tulvil surmavat mürki» (Jk 3:8). Kõik on pattu teinud[10], ei ole ühtegi õiget[11] – nagu öeldud, puudutab see paraku ka neid, kes on pöördunud Kristuse poole ja ristimises uuesti sündinud: «Kui me ütleme: «Meil ei ole pattu», siis me petame iseendid ja tõde ei ole meis. Kui me oma patud tunnistame, on Tema ustav ja õige, nõnda et Ta annab andeks meie patud ja puhastab meid kogu ülekohtust. Kui me ütleme: «Meie ei ole patustanud», siis me teeme Tema valetajaks ja Tema sõna ei ole meis.» (1Jh 1:8–10)

Tõdemust, et me kõik eksime, ei tohi mingil juhul võtta õigustusena. Meie kutsumuseks on olla uudsevili Jumala loodute seas, ja see tähendab, et me peame oleme täiuslikud, nagu meie taevane Isa on täiuslik (Mt 5:48) – seda enam, et Jumal ei ole olnud meid luues ning kõikvõimalike annete ja võimetega varustades kitsi, vaid on meid oma õnnistuse ja andide täiusega üle külvanud. Inimene suudab taltsutada loomi ja trotsida loodusjõude, juhtida nii hobust kui laeva. Tänapäeval teame Jaakobusest pareminigi, milleks kõigeks inimene on võimeline: uurima Jumala loodut sisuliselt aatomi tasandini ja saatma [seni küll veel mehitamata] missioone päikesesüsteemi äärele.[12] Ja ometi on nii, et omaenda keelt ei suuda inimene mitte ainult ohjeldada, vaid isegi ohjata.

Inimese, eeskätt tema kõne võrdlemist hobuste valjastamise ja juhtimisega leiame juba Vanast Testamendist: «Ärge olge nagu hobused, nagu muulad ilma aruta; neid tuleb suuliste ja valjastega taltsaks teha, muidu nad ei tule su ligi.» (Ps 32:9); «Ma hoian oma eluteed, et ma ei tee pattu oma keelega; ma hoian oma suud nagu päitsetega.» (Ps 39:2) Võrdlus laevaga on uudsem – seda on näha ka Jaakobuse keelekasutusest: kui hobuste juhtimisest rääkides kasutab apostel meie-vormi, siis laeva juhtimisest kõneleb ta pigem kui millestki, mille suhtes nii temal kui neil, kellele ta kiri on suunatud, isiklik kogemus puudub. Mõte on aga sama: me peame suutma oma keelt, seda pisikest ihuliiget, vaos hoida ja suunata, sest seda tehes või mitte tehes me kas hoiame vaos ja suuname kogu

---

[10] «Kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest.» (Rm 3:23)

[11] «Ei ole õiget, ei ühtainsatki, ei ole mõistjat, ei ole Jumala otsijat. Nad kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos kõlbmatuks muutunud, ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki. Nende kurk on lahtine haud, nende keeled kavaldavad, nende huulte all on maomürk. Nende suu on täis sajatamist ja kibedust, nende jalad on nobedad valama verd, nende teedel on purustus ja viletsus ja rahu teed nad ei tunne, ei ole Jumala kartust nende silme ees.» (Rm 3:10–18)

[12] On huvitav, et kui mikroskoopia suudab meid praegu viia umbes $10^{-10}$ meetri tasandile, siis kosmosetehnika on viinud inimese valmistatud aparaadid umbes $10^{13}$ meetri kaugusele Maast.

oma elu või anname ennast nii meid kui teisi hävitavate jõudude meelevalda. See, kuidas me kasutame keelt, mõjutab keele väiksust arvestades ebaproportsionaalselt suurel määral kogu meie – ja ka meid ümbritsevate inimeste – elu.

Apostli sõnakasutus toob esile paradoksi: hobusele suhu pandavad suitsed ja laeva tüür annavad neile, kes neid kasutavad, tohutu meelevalla: see, kelle käes on ohjad, juhib temast suurema ja tunduvalt tugevama hobuse sinna, kuhu tahab – samamoodi, nagu väikseimgi tüüripööre muudab märkimisväärselt laeva suunda.[13] Kuigi need võrdpildid on mõeldud selleks, et näidata, kuidas inimene, kes suudab panna endale alluma hobused ja saada võitu isegi tormituulest, jääb siiski alla omaenda loomuse rikutusele, ei pea neid võtma ainult negatiivselt, kuna need näitavad sedagi, et kui meil vaid oleks piisavalt tahet, siis me suudaksime seda, mida teeme hobuste ja laevadega, teha ka iseendaga. Paraku meil ei ole piisavalt tahet – või kui ongi, siis midagi jääb ikka puudu.[14]

Kuigi keel on väike, suudab ta teha suuri asju: «Nõnda on ka keel väike ihuliige, aga kiitleb suurte asjade üle.» (Jk 3:5) Seegi, et keel «kiitleb suurte asjade üle», ei pruugi Jaakobuse silmis olla iseenesest midagi halba (kuigi kiitlemisel on vähemalt eesti keeles pisut halb maitse juures). Keel võib kiidelda ka tõeliselt suurtest asjadest, sest ta on meile antud selleks, et kiita ja ülistada Jumalat, et õnnistada Issandat ja meie Isa (Jk 3:9). Paraku võib keelega ka hävitada – täpselt nii, nagu alguses pisike tuli suudab hävitada terve suure metsa. Keel võib hävitada kogu inimese elu: «Ka keel on tuli. Keel, see ebaõigluse maailm, on seatud meie ihuliikmete hulka nii, et see rüvetab kogu ihu ja süütab põlema eluratta, nagu ta ise on süüdatud põrgust.» (Jk 3:6)

Nagu võrdlus hobuse valjastamise ja juhtimisega, nii on ka keele võrdlemine tulega sage juba Vanas Testamendis: «Kõlvatu mees kaevab hukatuseaugu ja tema huultel on otsekui kõrvetav tuli. Salakaval mees tõstab riidu ja keelepeksja lahutab sõbrad.» (Õp 16:27j); «Kui puhud sädet, hakkab see leegitsema, ja kui sülitad selle peale, siis see kustub. Ja mõlemad teod tulevad sinu suust.» (Srk 28:12); «Issand, vabasta mu hing valetajaist huultest ja petisest keelest! Mida anda sulle, mida lisada sulle, petis keel? Sangari teravaid nooli koos leetpõõsa tuliste sütega.» (Ps 120:2–4)

Jaakobuse puhul on tähelepanuväärne tema tehtud üldistus: ülekohtune keel otsekui loob või kujundab uue maailma, ebaõigluse ja patu maailma, mis neelab endasse Jumala loodud headuse maailma, rüvetades kogu ihu ja süüdates terve inimese elu, ähvardades seda tuhaks põletada, nagu loomakorjused ja praht Hinnomi orus, kuna ta ise on süüdatud põlema põrgust.

---

[13] Tallinnast Stockholmi suunduva laeva puhul tähendaks näiteks 15-kraadiline vale kurss umbes saja kilomeetriga eksimist sihtkohta jõudmisel, Rotterdamist New Yorki suunduv laev aga jõuaks hoopis Floridasse.

[14] «Tahet mul on, aga head teha ma ei suuda.» (Rm 7:18)

Võime siin näha koguni viidet pattulangusele: Eedeni aias kõnetab madu salakavalate sõnadega naist, ahvatledes teda imelist tulevikku tõotades ning meelitades ta endaga dialoogi astuma. Naine teebki seda ja laseb ennast maol – sellel püsimatul, vingerdaval kurja kehastusel, kelle üheks tunnusmärgiks pole asjata kaheharuline keel ning kes on täis tapvat mürki – ennast eksitada ja viimaks hävitada, esmalt vaimselt ja lõpuks füüsiliselt surmates. Kui kohutav on siinjuures, et sellest peale kasutavad inimesed oma keelt täpselt samal otstarbel: nii oma ligimeste kui tegelikult ka iseenda hävitamiseks – nii pole mitte ainult too vana madu «tulvil surmavat mürki» (Jk 3:8), vaid seda oleme ka meie. Mitte ainult Eedeni aia madu ei kehasta hingevaenlast, vaid vähemalt sama suured vaenlased oma hingedele oleme meie ise: «Nemad teritavad oma keelt nagu madu; rästikumürk on nende huulte all.» (Ps 140:4)

Jaakobus teab, et ainus abi võib tulla Jumalalt: «Alistuge siis Jumalale! Pange vastu kuradile, siis ta põgeneb teie juurest. Tulge Jumala ligi, siis tuleb Tema teie ligi! Patused, puhastage käed ja kasige südamed, te hingelt kahestunud!» (Jk 4:7j) Nagu pattulangus on suurel määral keele kätetöö, nii on patt ja kurat ka ära võidetud teatavas mõttes keele abil: «Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime Tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde. Keegi ei ole iialgi näinud Jumalat. Ainusündinud Poeg, kes on Isa rinna najal, tema on meile teate toonud.» (Jh 1:14.18); «Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu.» (Hb 1:1j) Meie üle on nimetatud Kristuse kaunis nimi (Jk 2:7), me oleme «uudsevili [Jumala] loodute seas» (Jk 1:18) – sellesama Issanda ja Isa loodute seas, kelle «sõnaga on tehtud taevad» ning kelle «suu hingusega kõik nende väed» (Ps 33:6).

Paraku ei vasta me Jumalale Tema armu ja õnnistuse eest samaga – jah, me võime Teda küll oma suuga kiita ja õnnistada, ent sellesama suuga me «neame inimesi, kes on sündinud Jumala sarnasteks» (Jk 3:9) – viimane tähendab aga sisuliselt Jumala enda teotamist. Jaakobus ütleb väga lihtsalt: «Ühest ja samast suust tuleb õnnistamine ja needmine. Nii ei tohi olla, mu vennad!» (Jk 3:10) Nii ei tohi olla, aga paraku on. Kui Jeesus ütleb, et «inimest ei rüveta see, mis ta suust sisse läheb, vaid see, mis suust välja tuleb» (Mt 15:11), siis küllap sellel ütlemisel on põhjust – tegemist ei ole pelgalt teoreetilise võimalusega, vaid igapäevase reaalsusega, millega me kahtlemata ei tohi leppida, vaid peame meeles pidama, et «inimesed peavad kohtupäeval aru andma igast tühjast sõnast, mis nad on rääkinud, sest su sõnadest mõistetakse sind õigeks ja su sõnadest mõistetakse sind süüdi» (Mt 12:36j).

Apostel jätkab kahe võrdpildiga, mis näitavad, kuivõrd enesestmõistetav peaks olema see, et me ei ole ei hingelt kahestunud ega kahekeelsed: «Kas allikast keeb ühest ja samast soonest magedat ja kibedat vett?! Mu vennad, ega viigipuu saa kanda õlimarju ega viinapuu viigimarju?! Nii ei saa ka soolase vee allikas anda magedat vett.» (Jk 3:11j) Küllap Jaakobusel olid neid ridu kirjutades meeles Jeesuse sõnad: «Te tunnete nad ära

nende viljast. Ega viinamarju korjata kibuvitstelt ega viigimarju ohakailt? Nõnda siis kannab iga hea puu head vilja, aga halb puu halba vilja. Hea puu ei või kanda halba vilja ega halb puu kanda head vilja.» (Mt 7:16–18) Ometi on siin oluline erinevus: kui Jeesus kõneleb valeprohvetitest, siis Jaakobuse adressaadiks on kristlased (kaasa arvatud tema ise), kes paraku ei ole tihtipeale paremad kui valeprohvetid ja muud jumalatud inimesed.

Keelt ei ole meile antud niisama – me peame seda kasutama. Nii viigipuu kui viinapuu on loodud selleks, et nad vilja kannaksid, ja allikas peab andma sellist vett, mis kustutab januse janu ja elustab, mitte ei sureta maapinda. Jumal on andnud meile keele, et teeksime sellega midagi head – nii oma ligimestele kui viimselt omaenda hingele, samamoodi, nagu kogu meie olemasolu mõtteks on «kiita, kummardada ja teenida Issandat, meie Jumalat, ja päästa selle läbi oma hing»[15].

Selle asemel, et üksteisega sõdida ja tapelda (Jk 4:1j), peame samamoodi, nagu hobused alistuvad neile, kes neid suiste abil juhivad, alistuma Jumalale; peame puhastama oma käed ja kasima puhtaks oma südamed (Jk 4:7), usaldades ennast Tema armu hoolde, kes ainsana võib meid üles tõsta ja meile meie patud andeks anda (Jk 5:15).

Jaakobus lõpetab oma kirja manitsuse ja julgustusega: «Mu vennad, kui keegi teist on ära eksinud tõest ning keegi pöörab ta tagasi, siis ta teadku: see, kes patuse pöörab ta eksiteelt, päästab tema hinge surmast ja katab kinni pattude hulga.» (Jk 5:19j) Just see on, milleks meile on antud keel: mitte selleks, et valada oma ligimese hinge surmavat mürki, vaid et päästa tema hing surmast. Eeskätt on see õpetajate – kõigi nende, kelle hoolde on usaldatud õpetamine, juhatamine ja kasvatamine –, viimselt aga iga kristlase ülesanne ja vastutus.

**Jutluseks**

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kolmeteistkümnenda pühapäeva teemaks «Jeesus – meie aitaja». Seda on esmapilgul üsna raske seostada kirikukäsiraamatu lugemiskavas teiseks lugemisaastaks antud pühakirjatekstidega, mille keskmes on eeskätt hoiatus keele ja sõnadega kurja tegemise eest. Teatava seose pühapäeva teemaga võib leida Epistli (Jk 3:2–12) tõdemuses, et «igasuguste loomade ja lindude, roomajate ja mereelajate loomust suudab taltsutada ja ongi taltsutanud inimese loomus, aga ükski inimene ei suuda taltsutada keelt, seda kärsitut pahategijat, mis on tulvil surmavat mürki» (Jk 3:7j) – ja see tähendab, et kuna inimene ise seda ei suuda, vajab ta Jumala abi, millest me saame osa üksnes Jeesuse Kristuse läbi. Kirikukäsiraamatus öeldakse: «Inimene on kutsutud ülistama Jumala nime. Patt takistab meid seda tegemast, kuid Jeesus võib anda meile avatud silmad, kuulvad kõrvad ja Jumala tegusid ülistava keele. Jeesuse teod annavad tunnistust Tema armastusest ja väest aidata hädas olevaid inimesi.»

---

[15] Ignatius Loyola, Vaimulikud harjutused.

Teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemises (Õp 18:4–8.21) hoiatatakse albi, mõtlematu, ülekohtuse kõne eest, tõdedes, et «albi suu on hukatuseks temale enesele ja ta huuled on püüdepaelaks ta hingele» ning et «surm ja elu on keele võimuses, ja kes seda armastab, saab süüa selle vilja» (Õp 18:7.21)

Teise lugemisaasta Evangeelium (Mt 12:33–37) toob meieni Jeesuse hoiatuse sõnade kuritarvitamise eest ja meeldetuletuse, et sõnad on otsekui vili, väline märk sellest, mis on inimese sees: kui kellegi sõnad on kurjad, siis ei saa ta ka ise olla teistsugune: «Teie rästikute sugu, kuidas te võiksitegi rääkida head, kui te olete kurjad?» (Mt 12:34) Mis seda rästikute sugu – s.t meid kõiki – ees ootaks, kui oleksime jäetud iseenda hooleks, on ühemõtteliselt selge: «Su sõnadest mõistetakse sind süüdi[16].» (Mt 12:37)

Epistlile jutlustades oleks hea mitte ainult keskenduda kurjale, mida langenud inimene oma keelega teha võib, vaid kõnelda ka sellest, milleks Jumal on meile tegelikult keele andnud: selleks, et me õnnistaksime sellega Jumalat ja Temast tunnistust annaksime, töötades nõnda hingede surmast päästmise heaks (Jk 5:20). Epistel toob väga selgelt esile selle, kui suur jõud on keelel, sellel väiksel ihuliikmel, seepärast peame võtma tõsiselt nii hoiatust sellega kurja tegemise eest, kui ka julgustust kasutada seda heal otstarbel. Allikas peab tooma esile selget ja puhast vett ning puu peab andma vilja, mille kandmiseks ta on loodud – meie oleme «uudsevili [Jumala] loodute seas» (Jk 1:18), ja mida tahaks Jumal rohkem kui seda, et meie «puhas ja laitmatu jumalateenistus» (Jk 1:27) aitaks kaasa nii meie endi kui ligimeste pääsemisele.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidena:

1. Jaakobuse kiri, millest on võetud tänane Epistel, näitab, et kristlik usk ei tohi jääda üksnes mõtteks või abstraktseks veendumuseks, vaid peab väljenduma kogu meie elu kaudu. Üks selgemaid märke sellest, kas meie usk on tõeline ja elav või hoopis surnud, on see, kuidas me kasutame oma keelt. Apostel Jaakobus teab, et «me kõik eksime paljus» (Jk 3:2), ja ta teab sedagi, et eriti kergesti paneb meid eksima justnimelt meie keel, olgu tegemist kuitahes väikse ihuliikmega. Jaakobus võrdleb keelt hobuste suiste, laeva tüüri ja tulega: kõik need on väiksed, kuid suudavad juhtida või mõjutada midagi endast palju suuremat. Nõnda võib ka meie keel, tihtipeale vaid mõnede väheste sõnade kaudu, muuta nii meie endi kui teiste inimeste elu, rikkuda suhteid, purustada usaldust, süüdata tulekahju, mida pole võimalik kustutada. Inimene on õppinud taltsutama loomi, valitsema loodusjõude ja tegema kõikvõimalikke suuri asju, kuid omaenda keele valitsemisega jääb ta hätta. Meie sõnad ei ole aga midagi kõrvalist ega tähtsusetut: «surm ja elu on keele võimuses» (Õp 18:21) ning me kõik peame kord oma sõnade eest Jumalale vastust andma.

---

[16] Või «hukka», nagu 1968. aasta piiblitõlkes.

2. Jaakobus osutab Epistlis valusale vastuolule: ühe ja sama keelega me õnnistame Jumalat ja neame Jumala sarnaseks loodud inimesi, kuigi «nii ei tohi olla» (Jk 3:10). Allikas ei saa anda korraga magusat ja kibedat vett, puu peab kandma vilja, mille kandmiseks ta on loodud – samamoodi peab meie kõne vastama uuele elule, mille Jumal on meile kinkinud. Oma ligimeste alandamine, nende halvustamine, laimamine, neile kurja soovimine ei ole ainult patt nende, vaid Jumala enda vastu, kelle sarnaseks nad on loodud. Keel on meile antud õnnistamiseks, mitte needmiseks, ehitamiseks, mitte lõhkumiseks, Jumala kiitmiseks ja Tema headusest tunnistuse andmiseks, mitte Tema loodud maailma hävitamiseks.[17] Nagu me ise oleme «uudsevili [Jumala] loodute seas» (Jk 1:18), nii on ka meie sõnad vili, mille järgi on näha, kes me tegelikult oleme.

3. Jaakobus näitab oma kirjas, et meid ei aita lihtsalt see, kui me senisest rohkem pingutame, püüdes oma keelt ohjeldada, vaid me peame asendama oma sõnakuulmatuse kuulekusega ja kurjuse heaga. Peame alistuma Jumalale, peame Tema juurde, Tema armu sülle põgenema: «Tulge Jumala ligi, siis tuleb Tema teie ligi!» (Jk 4:8) Kuri kasutab sõna – ka meie keelt – inimeste petmiseks ja hävitamiseks, Jumal aga tahab meid oma sõna läbi päästa – Sõna läbi, kes on saanud lihaks ning kelles on saanud avalikuks Jumala arm ja tõde. Ainult Jumal võib muuta meie südant ning anda meile ka uue keele, mille abil võime kiita Tema nime, rääkida tõtt ning juhtida eksinud tagasi õigele teele, Jumala armu, halastuse ja andeksandmise juurde. Keele õige kasutamine ei seisne ainult hoidumises sellega kurja tegemast, vaid märksa enam selle abil hea tegemises, eeskätt hingede päästmisele kaasa aitamises. Nii saab keelest, mis patu ja ülekohtu relvana on täis surmavat mürki, Jumala armu läbi õnnistuse ja elu tööriist.

---

[17] «Me peame Jumalat kartma ja armastama nii, et me oma ligimese peale valet ei tunnista, teda ei reeda, keelt ei peksa ega tema kohta laimujutte ei levita, vaid et me tema eest kostame, temast head räägime ja kõik asjad hea poole pöörame.» (Martin Luther, Väike katekismus)